

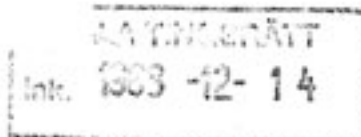
LAGAKRAFTBEVIS

Detta beslut har vunnit

laga kraft den 13/12 1988

Länstyrelsen i Västmanlands län

Siv Björkstam

Byggnadsminnesförklaring av Kilgruvans lave, Mossgruvans lave och maskinhus, Norbergsby 7:13 samt samfälld mark inom Mossgruveområdet, Norbergs kommun

Inom Kärrgruveområdet finns ett stort antal lämningar efter gruvverksamhet. Flera av dessa utgör den s k "Mossgruveparken" med den för trakten karaktäristiska malmbrytningen i dagbrott. Området omfattar ungefär hälften av det malmfält som kallas Risbergsfältet, landets sannolikt äldsta järnmalmsfält. Mossgruveparken utgörs av fem f d gruvor: Mossgruvan, Hästbäcksgruvan, Stora Allmäningsgruvan, Kilgruvan och Sandbäcksgruvan.

Norbergs gruvmiljöer utgör även ett område av riksintresse för kulturminnesvården (K 10). Inom Mossgruveparken finns ett antal byggnader med anknytning till den tidigare gruvdriften.

Kilgruvans lave. F d Risbergs konstschakt - "Gruvmuseet"

Schaktet (118 m djupt) var i drift mellan 1876 och 1908. Det överbyggdes 1876 med en lave, som tillbyggdes några årtionden senare med en kringbyggnad. Byggnaden har inrymt bl a: spelanordning, borrsmedja, matrum, förråd och kontor. Konstschaktet utrustat med pumpanordning betjänade gruvorna i Mossgruveparken med vattenuppföring. Byggnadens nedre del är uppförd i slaggsten, medan övre delen består av ett panelat ramverk under plåttak. Risbergs konstschakt inrymmer numera Norbergs gruvmuseum. Byggnaden restaurerades 1987 med bidrag från riksantikvarieämbetet.

F d maskinhuset. Spelhus till Mossgruvelaven

Byggnaden i panelat ramverk på slaggstensgrund uppfördes 1902 som maskinhus till Mossgruvelaven vilken byggdes samtidigt.

Mossgruvelaven. Södra schaktets lave"

Den nuvarande byggnaden uppfördes 1902. Laven är stilmässigt påverkad av de ideal som var tongivande efter gruvutställningen i Stockholm 1897. Byggnaden restaurerades 1986 med bidrag från riksantikvarieämbetet.

Gruvförvaltargården. "Löjtnantsgården"

Gården omnämns i gruvhandlingar från 1750-talet. Den timrade manbyggnaden med panelad fasad under valmat tak av tegel är troligtvis från den perioden. Flyglarna av sten med putsade fasader under

11.392-105-88
(11.392-1395-87)

brutet tak av tegel tillkom senare mot slutet av 1700-talet medan de yttre mindre flyglarna av timmer (f d trädgårds- och kuskbostäder) tillkom med all sannolikhet under 1800-talet (före 1826). I förlängningen av de befintliga flygelbyggnaderna åt väst fanns även två större hus, troligtvis magasinbyggnader, som är angivna på 1826 års karta. Förebilden lär ha varit den traditionella bruksgatan vid uppländska järnbruk. Husen revs i samband med dragningen av järnväg och ny väg.

Gårdsanläggningen har en stark historisk anknytning till den närliggande gruvmiljön. Gården var ursprungligen residens för bruksförvaltaren, senare har del av gården använts som brukskontor. En av flyglarna inrymmer gruvbolagets arkiv och samlingar. Gården har stor betydelse för miljön kring den museiverksamhet, som är under uppbyggnad.

Byggnaderna och gruvmiljöerna vid Mossgruveparken utgör en för länet representativ och sammanhängande industrimiljö med stort kulturhistoriskt värde.

Byggnaderna 1-3 inom den på bifogad situationsplan angivna skyddsgränsen bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märkliga.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen (1960:690) Kilgruvans lave, Mossgruvans lave och maskinhus på fastigheten Norbergsby 7:13 samt samfälld mark, Norbergs kommun, för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § nämnda lag följande skydds-föreskrifter:

- 1) De på bifogade situationsplan, (bilaga 1), med 1-3 redovisade byggnaderna, 1 Risbergs konstschakt-Gruvmuseet, 2 f d maskinhuset, 3 Mossgruvelaven, får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller förändras.
- 2) Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt och med sådana material att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
- 3) Det på situationsplanen (bilaga 1) med streckad linje markerade området får inte ytterligare bebyggas eller förändras utan länsstyrelsens tillstånd. Det skall hållas i sådant skick att byggnadernas och områdets karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaderna.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Enligt 14 § lagen om byggnadsminnen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten, se bilaga (formulär nr 5).

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen.

I beslutet deltog landshövding Karl-Lennart Uggle jämte ledamöterna Anders Andersson, Arne Andersson, Birger Broström, Göte Gidhagen, Hans Hammar, Åke Hillman, Kai Jensen, Håkan Collin, Bengt Lagercrant Mary Leksell, Kurt Melin, Per-Olov Nilsson, Olle Persson och Mariana Wallin.

I den slutliga handläggningen deltog även
länsråd Gösta Larsson
förste länsassessor Jan Pesula
länsarkitekt Bengt Wignell

K-L Uggle
K-L Uggle

Henry Simonsson
Henry Simonsson

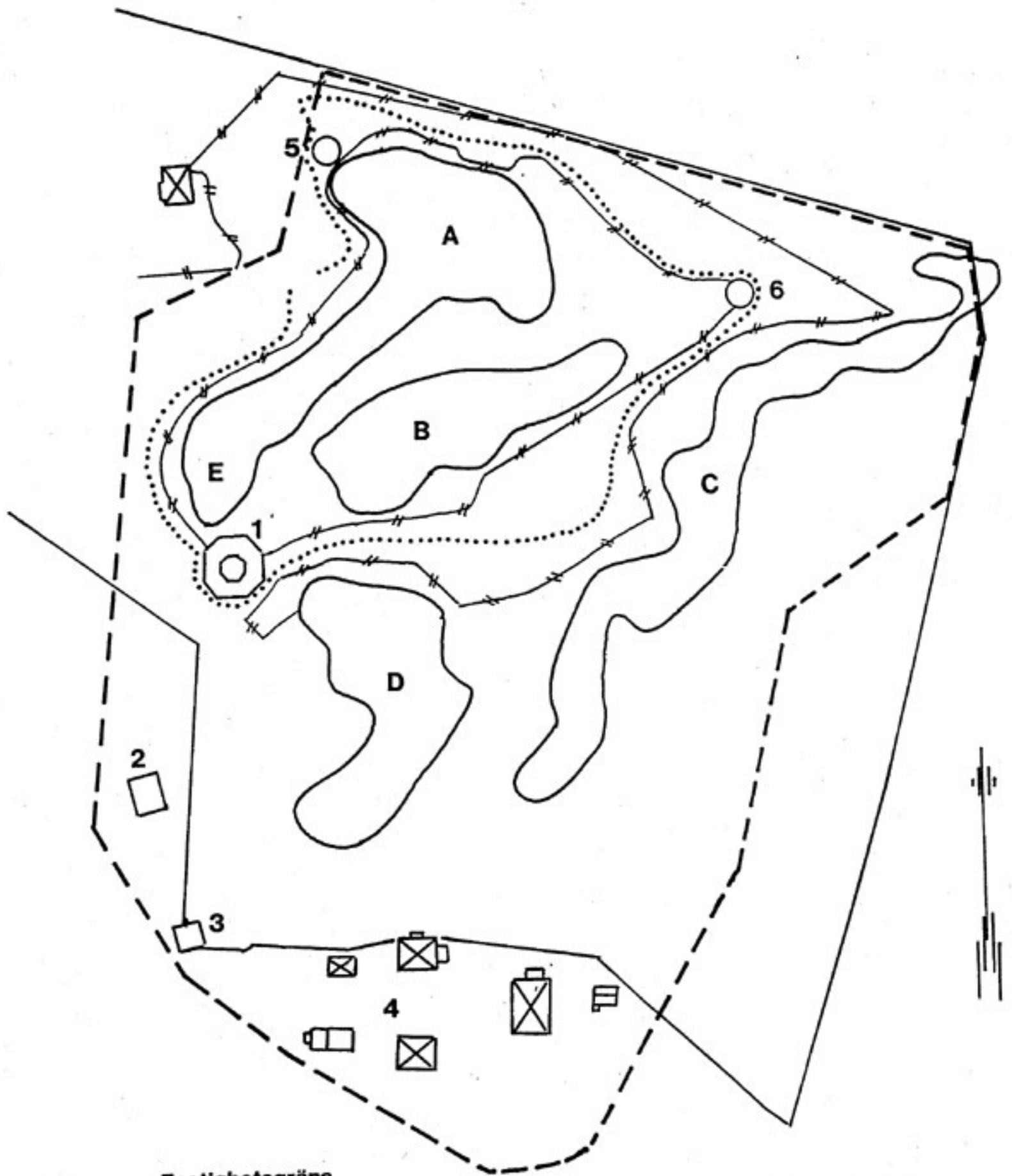
Kopia till

Norbergs kommun, Byggnadsnämnden, Box 25, 778 01 Norberg
Norbergs kommun, Fastighetsnämnden, Box 25, 778 01 Norberg
Norbergs kommun, Kulturnämnden, Box 25, 778 01 Norberg
Riksantikvarieämbetet, Granskningsenheten, Box 5405, 114 84
Stockholm
Länsmuseet
Nordiska museet
Tekniska museet

Inom lsty: PJ, PP, PL

/SB

NORBERGS KOMMUN
Mossgruveparken
Situationsplan
Dnr. 11.392-1395-87

- Fastighetsgräns
- - - Gräns för byggnadsminne
- 1. Risbergs konstschakt (Gruvmuseet)
- 2. Maskinhuset (Spelhus till Mossgruvelaven)
- 3. Mossgruvelaven (Södra schaktets lave)
- 4. Löjtnantsgården
- 5. Hästvind
- 6. Utsiktspaveljong

- A. Sandbacksgruvan
- B. Hästbäcksgruvan
- C. Stora allmäningsgruvan
- D. Mossgruvan
- E. Kilgruvan